

Biannual international design conference, 26-27 November 2015.
Organized by St Lucas School of Arts Antwerp & deSingel Antwerp.

The change from within. Integrated2015.

"Don't try to make beautiful books and you'll make wonderful books."

Dit vertrouwdde de Nederlandse kunstenaar/uitvinder Theo Jansen het publiek toe tijdens Integrated2013. Schoonheid kan je niet afdwingen, het loslaten ervan lijkt een betere optie. Intussen weten we dat controversie en serendipiteit zeer werkzaam zijn gebleken voor een boeiende ontwerp- of artistieke praktijk. Jansen benadrukte met deze uitspraak ook het specifiek onderzoekende karakter ervan, tenminste voor wie zich niet laat leiden door een vooropgesteld resultaat. Met extreem geduld en veel *'trial and error'* bouwt Jansen reeds decennialang door de wind aangedreven mobiles, die ogen als machines en als dieren, en ook wel strandbeesten genoemd worden.

Is Integrated als conferentie een vrijplaats voor een dergelijke artistieke stellingname? Allicht: Integrated neemt in deze een soort standpunt in, met name door de ontkenning ervan. De conferentie biedt een platform voor de boeiende verhouding tussen kunst, design en maatschappij en wentelt zich aldus in de controversie van dit discours. Zo ook dit essay dat samen met alle voorgaande een voortdurende gedachtencyclus vormt, met een tweejaarlijkse update.

Even terug naar het manifest uit 2013:

'Het triviale van escapistische rijkdom, wegwerpcultuur en armoede blijft zich echter maar op steeds hallucinanter manieren manifesteren. De activistische kunstenaar Dan Perjovschi toonde tijdens Integrated2011 een cartooneske tekening waarop een man een bedelaar afblaft met de woorden "Less is more". Scherpe, gênante humor! Ook de legendarische Amerikaanse architect/theoreticus Buckminster Fuller had het lang voor dat mainstream werd al over: "doing more with less". Hij doelde daarmee op de materie, niet uitsluitend op het design. Volgens Buckminster Fuller ontstonden zowel vooruitgang als economische vernieuwing vanuit visionaire en activistische standpunten.'

De dwang van het economisch denken en de impact ervan op ons gedrag zijn er niet kleiner op geworden. Integendeel. De extremen van arm en rijk, macht en onmacht lijken te evolueren naar een uiterste spanning. Onze maatschappelijke structuren worden dagelijks op hun houdbaarheid getest en daadwerkelijke problematieken vermengen zich naadloos met geëxtrapoleerd *non-news*, dat ons dagelijks overspoelt en ons dwingt tot stellingname en polemiek. Iets wat we vaak hijgerig mee voeden, door *liken* of *tweeten*, niet gehinderd door enig gevoel voor nuance. De waan van de dag dreigt ons brein, ons denken, ons handelen te overheersen.

Het dictaat van 'meer' heeft zijn grenzen bereikt. De discrepantie tussen een uitsluitend op economische groei geënte samenleving en het begrip duurzaamheid wordt steeds zichtbaarder. Is groei overigens echt noodzakelijk? Welk soort groei? Materieel of geestelijk? Maar voor je het weet wordt ook deze vraag een trend, klaar om vermarkt te worden, onderworpen aan steeds weer dat economische dictaat... Ook ontwerpers en kunstenaars ontsnappen er niet aan en kunnen alleen hun best doen om zich staande te houden, vaak wars van –maar soms ook één en al– opportunisme.

Intussen ontplooit de hybriditeit van de artistieke praktijk –in relatie tot o.m. design en technologie– zich steeds meer tot een soort braakliggende geestelijke ruimte, vaak erg abstract en niet zelden in de buurt van wetenschap. In een afspiegeling van een realiteit waartegen ze zich verzet maar waarin ze zich tevens wentelt, verwerft deze praktijk een positie die –in haar existentiële worsteling– a priori controversieel, maar legitiem is. Onder het maaiveld vindt intussen geruisloos een mentale revolutie plaats. Het ziet er naar uit dat de grote paradigmashift is aangebroken. Geijkte denkbeelden beïnvloeden, verschuiven, bestuiven en bekampen mekaar. Hij mag dan nog nauwelijks zichtbaar zijn, deze paradigmashift is niet te stuiten, al zie je dagelijks krampachtige pogingen daartoe. Onze maatschappelijke en politieke structuren zijn er niet klaar voor. Toch is die menselijke, die oerdrang naar beter, naar –wie weet– een soort nieuwe duurzaamheid, niet te stoppen. Al is het maar om nog even verder te kunnen met deze planeet.

Dit alles gebeurt op een atomair niveau, eerder kleinschalig dus, maar ondanks het ons ingedramde *'There Is No Alternative'*-credo heeft het een impact. Als in een reflex ontstaat er een soort microklimaat, waarin de evidente clichés worden verworpen en waar integriteit als begrip opnieuw waardering vindt. Een klimaat waarin ondernemen niet enkel door ondernemers gebeurt, maar door vele actoren, ook in het sociale en culturele veld. Een klimaat ook waarin politiek niet langer enkel door politici en kunst niet langer enkel door kunstenaars wordt beoefend.

Ontwerpers (van welke aard ook) dienen zich in deze nieuwe actualiteit te bevragen of ze nog een zoveelste product of *restyle* wensen te ontwerpen, dan wel iets anders, waar nog nooit aan gedacht was, maar waar wel nood aan is. In deze broeierige, hybride omgeving, worden inzichten getoetst, afgewogen en samengebracht. Deze fusie, deze verbinding van het specifieke met het generale, kan nieuwe oplossingen bieden voor belangrijke maatschappelijke contexten en problemen, zelfs op een heel concreet niveau als bijvoorbeeld 'leefbaarheid en stadsvernieuwing'.

Biannual international design conference, 26-27 November 2015.
Organized by St Lucas School of Arts Antwerp & deSingel Antwerp.

Dit alles staat overigens de aller-individueelste aspecten van een artistieke praktijk niet in de weg, integendeel: micro en macro brengen elkaar in evenwicht. De nieuwe samenleving is uiterst complex, fragiel en onontwarbaar, en grote trends zijn nauwelijks waarneembaar, laat staan: (be)grijpbaar. Hoe ontwerpers en kunstenaars hiermee omgaan, blijft steeds hun individuele keuze. We moeten ook geen illusies koesteren. We mogen aannemen dat *'Take the money and run'* steeds zal blijven bestaan, de menselijke aard indachtig. Maar de huidige, nog onderhuidse evolutie kan ook een verademing voor de geest betekenen van wie dagelijks realisme combineert met een kritische kijk. De dingen kunnen wel degelijk nog steeds anders. De dogma's van het unilaterale denken –ideologisch verankerd in zogenaamd conservatief en progressief– zijn verouderd, verstard, voorbijgestreefd en houden alleen stilstand in stand.

Soepelheid is aan de orde, en die zit in de menselijke attitude om te verbinden, dualiteit aan dualiteit, specificiteit aan specificiteit, tot er nieuwe en begrijpbare kaders - paradigma's, als je wil – ontstaan. Integrated voert precies die gedachte in zijn naamgeving en tracht, als interdisciplinaire conferentie, op een bescheiden manier zowel deze openheid als deze controversie een platform te bieden. Niet ideologisch gestuurd of vanuit een bepaald vooringsenomen standpunt, wel vanuit een optimistisch geloof in de kracht van de menselijke inventiviteit, onder welke vorm en in welke discipline ook.

The change from within.

Hugo Puttaert, Brussel, lente 2015